

Sociální politika

Téma:

Vzdělávací politika

FSS MU Brno, 2010

Struktura tématu

- 1. Vzdělání a jeho význam v současné znalostní společnosti**
- 2. Vzdělávací politika, její cíle, nástroje, aktéři, úrovně**
- 3. Principy vzdělávací politiky**
- 4. Vzdělávací politika v kontextu sociální politiky**
- 5. Financování vzdělávacího systému**
- 6. Hodnocení vzdělávacích systémů**
- 7. Vzdělávací politika v ČR a její aktuální problémy**

AD1) Vzdělání a jeho význam v současné znalostní společnosti

- Vzdělávání
- Výchova
- Vzdělání (vzdělanost)
- Znalostní společnost: produkce, distribuce, sdílení a využívání poznatků a informací ⇒ strategický význam vzdělání

Funkce vzdělání

1. **Fce preventivní**
2. **Fce nápravná**
3. **Fce socializační (sociálně kulturní) – vzdělání jako stratifikační kanál, fce integrační**
4. **Fce kvalifikační (profesionalizační, ekonomická) – klíčové kompetence**

AD2) Vzdělávací politika

= soubor praktických činností různých subjektů vztahující se ke vzdělávání. Zahrnuje:

- Tvorbu strategických záměrů rozvoje vzdělávání**
- Legislativní rámec činnosti všech subjektů**
- Způsob financování**
- Vymezování vzdělávacích cílů a obsahů**
- Stimulování a ovlivňování činnosti vzdělávacích subjektů**
- Způsob jejich kontroly**

Nástroje vzdělávací politiky

- Programové: strategie, koncepce, plány – stanovují cíle vzdělávací politiky
- Legislativní: upravují právní rámec fungování vzdělávací politiky
- Normativní: stanovení rozsahu povinné školní docházky, vzdělávací standardy
- Ekonomické: podpory a příspěvky vzdělávacím institucím a jejich klientům, příp. sankční platby
- Organizační a institucionální: zřizování subjektů vzdělávací politiky, úprava vztahů mezi nimi
- Informačně-evaluační: shromažďování a vyhodnocování informací pro potřeby zkvalitnění vzdělávacího systému, monitoring subjektů a výsledků vzdělávací politiky

Vzdělávací vs. školská politika

Vzdělávací politika

- Školy, vzdělávací instituce, podpůrné instituce, kulturně osvětové instituce

Školská politika

- Školy, školská zařízení

Cíle vzdělávací politiky

- Vztažené ke klientům vzdělávacího systému:
zabezpečit rozvoj poznávací a duchovní kapacity populace, jejího poznatkového a dovednostního fondu a zabezpečit a rozvíjet morálně hodnotové orientace lidí
 - 1) Instrumentální (ekonomické) cíle: podpora tvorby kvalifikované pracovní síly pro posílení ekonomického rozvoje, inovací a konkurenceschopnosti;
 - 2) Neinstrumentální cíle: humanistická etika, posilování rozumové a etické reflexivity jedince a společnosti

- Vztažené k charakteru vzdělávacího systému:
zabezpečit, aby vzdělávací systémy vyhovovaly požadavkům společnosti založené na znalostech

Cíle vzdělávání a rozvoje lidského kapitálu na úrovni EU

Cíle vzdělávání a pracovní přípravy do roku 2010	Cíle vzdělávání a pracovní přípravy do roku 2020
Snížit podíl osob mladších 15 let s nedostačujícími dovednostmi v oblasti čtení na méně než 10%.	Podíl 15letých obyvatel s nedostatečnými elementárními dovednostmi v oblasti čtení a počítání by neměl překročit hranici 15%.
Dosáhnout průměrné míry předčasných odchodů ze vzdělávacího systému max. 10%.	Podíl osob, které předčasně opustí vzdělávací systém by neměl překročit 10%.
Dosáhnout nejméně 85% podílu osob ve věku 20-24 let, které disponují ukončeným středoškolským vzděláním.	Přinejmenším 95% dětí ve věku mezi 4 roky a věkem potřebným pro nástup do povinného školního vzdělávání by se mělo účastnit předškolního vzdělávání.
Dosáhnout minimální úrovně 15% absolventů technicky a matematicky zaměřeného vysokoškolského vzdělání, současně by měla být podporována genderová rovnost v této oblasti.	Nejméně 40% osob ve věku 30-34 let by mělo dosáhnout vysokoškolského vzdělání.
Zvýšit podíl pracujících dospělých participujících na celoživotním vzdělávání na minimálně 12,5%.	Minimálně 15% dospělých ve věku 15-64 let by mělo participovat na systému celoživotního vzdělávání.

EU: Vzdělávání a pracovní příprava do roku 2020

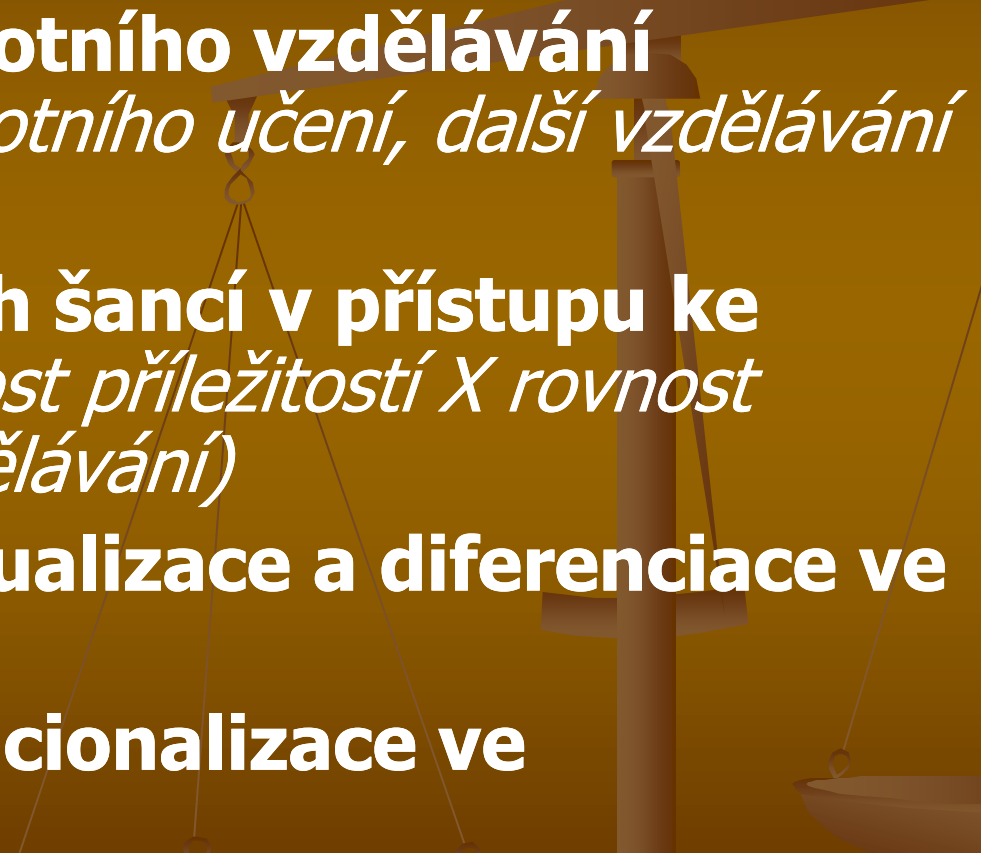
Akteři vzdělávací politiky

- Představitelé decizní sféry: politici definují cíle a směr vzdělávací politiky
- Úředníci: implementují cíle a principy vzdělávací politiky na regionální a lokální úrovni
- Pedagogičtí pracovníci: realizují cíle vzdělávací politiky v konkrétní podobě vzdělávacích programů
- Klienti (rodiče, studenti)
- Zaměstnavatelé: v ČR jejich pozice stále slabá
- Výzkumné instituce: monitoring a vyhodnocování účinnosti nástrojů vzdělávací politiky
- Ostatní veřejnost: legitimita cílů a nástrojů vzdělávací politiky

Úrovně vzdělávací politiky

- Globální (mezinárodní) úroveň (OECD, UNESCO)
- Nadnárodní úroveň (EU, programy Socrates, Leonardo, informační síť Eurydice)
- Úroveň národních států (ministerstvo – koncepce a strategie)
- Regionální a lokální úroveň (subsidiarita a decentralizace)
- Úroveň jednotlivých škol (autonomie v tvorbě kurikula)

AD 3) Principy vzdělávací politiky

- **Princip celoživotního vzdělávání**
(koncept celoživotního učení, další vzdělávání dospělých)
 - **Princip rovných šancí v přístupu ke vzdělání**
(rovnost příležitostí X rovnost výsledků ve vzdělávání)
 - **Princip individualizace a diferenciacce ve vzdělávání**
 - **Princip internacionalizace ve vzdělávání**
-

AD4) Vzdělávací politika jako součást sociální politiky

Vzdělávací politika je ve významné interakci s:

- **Politikou zaměstnanosti a trhu práce**
- **Rodinnou politikou**
- **Hospodářskou politikou**
- **Politikou sociálního začleňování**

Vazba mezi vzděláním a účastí na pracovním trhu

- **Teorie lidského kapitálu – Becker, 1967**
- **Teorie sociální reprodukce (koncept kulturního a sociálního kapitálu – Bourdieu, 1997)**
- **Koncept segmentace TP**
- **Koncept zaměstnatelnosti**

AD4) Vazba mezi vzděláním a účastí na pracovním trhu

Lidský kapitál, jeho zdroje, formy a výnosy v širším pojetí OECD

Ad 5) **Financování vzdělávání**

- ▶ Celkový objem výdajů na vzdělávání
- ▶ Vícezdrojové financování vzdělávání
- ▶ Normativní financování škol

AD 6) Hodnocení vzdělávacích systémů

1. Kvalita

- Dosažení optimální úrovně vzdělávacích výstupů (primární a sekundární školství)

2. Efektivita a efektivnost

- Přínosy vzdělání na celospolečenské úrovni (korelace mezi růstem vzdělanosti populace a HDP)
- Přínosy v individuální rovině (výnosnost vzdělávání – efekt na mzdy)

AD 7) Aktuální problémy vzdělávacího systému v ČR

- Přejít k pluralitnímu systému vzdělávání po roce 1989 je dynamický, což však nese také nerovnováhy:
 - mezi stupni a typy škol
 - míra specializace a všeobecnosti
 - centralizace vs. decentralizace (kompetenci, pravomoci, autonomie škol)
 - zájem mladých lidí o studium na VŠ vs. kapacita VŠ
 - financování škol (včetně platů učitelů)
 - spolupráce a spoluúčast zaměstnavatelských a jiných subjektů

Vzdělávací politika v ČR a její aktuální problémy

- Krebs, V. a kol. Sociální politika. ASPI. 2002. Kapitola 18: Vzdělávací politika, s. 310-328.
- Potůček, M. a kol. Veřejná politika. SLON. 2005. Kapitola 11: Vzdělávací politika, s. 277-309.

